

Szabadalmi információelemzési módszerek alkalmazása

A szabadalmi információelemzés lehetőségeit mintha nem ismernénk eléggé, s így mintha nem is élnénk velük a kívánatos mértékben. A TMT a cikk közzétételével ebbéli hiányosságaink kiküszöböléséhez kíván hozzájárulni.

A szabadalmi információ felhasználásának általános szempontjai

Az utóbbi években polgárjogot nyert az a felfogás, hogy az információ a gazdasági és társadalmi fejlődés egyik legfontosabb, nélkülözhetetlen forrása; jelentőségét, az információgazdaság fejlődését számos munka tárgyalja, közöttük az OMIKK újabb keletű kiadványai is [1–3].

A műszaki információ szerepét a műszaki fejlesztésben és általában az innovációs folyamatokban ugyancsak számos szakkönyv és szakcikk helyezi érdeklődésének homlokterébe – pl. [1] –, és e témakör elsődleges hazai publikációs fóruma éppen a *Tudományos és Műszaki Tájékoztató*. A terület hazai helyzetéről és a teendőkről átfogó képet ad a hivatkozott [1] tanulmánykötet egyik publikációja [4].

A szabadalmi információ a műszaki információ specifikus formája, amely eléggé elkülönülten jelenik meg, és általában is elkülönült kezelésben részesül.

A szabadalmi dokumentumok által közvetített információ fontosságát az alábbi néhány adat érzékelteti. A szabadalmi hivatalokban világszerte évente több mint egymillió szabadalmi bejelentést tesznek, és ezek alapján évente mintegy félmillió szabadalmat adnak meg, ami végül is – az ismétlődéseket leszámítva – több mint negyedmillió szabadalmazott új, egyedi találmányt és ennek megfelelő új műszaki megoldást jelent. A szabadalmi dokumentumok publikálása mintegy 150 éve rendszeresen (más kérdés: országoként különböző időponttól kezdve) folyik, és eddig kb. 30 millió szabadalmi dokumentumot érintett.

A tudományos és műszaki ismeretek területén évente közzétett szakirodalomnak nagyjából egyharmadát a szabadalmi irodalom teszi ki, miközben számításba kell venni, hogy a szabadalmi irodalomban közölt ismeretanyagnak hozzávetőlegesen 80–95%-a (ezek a különféle felmérések határértékei) nem jelenik meg más tudományos vagy műszaki forrásanyagban.

A szabadalmi dokumentumok több, minden más tudományos és műszaki dokumentumtól elütő sajátossággal rendelkeznek. Ez a tény egyszersmind célirányos felhasználásukat is elősegíti. Elegendő itt

a bibliográfiai adatok kötelező feltüntetésére, a leírások informatív és a lényegyet kiemelő szerkesztési módjára, az ábrák csatolására, a jogi és gazdasági konzekvenciákat magában foglaló adatok közzétételére utalni.

A szabadalmi dokumentumokat a nemzeti hivatalok és a nemzetközi szervezetek gyűjteményekben őrzik, és teszik nyilvánosan hozzáférhetővé. Ezek a dokumentumok kiválóan alkalmasak arra, hogy a korszerű számítástechnikai eszközök révén számítógépen feldolgozzák és tárolják őket, ami gyűjteményes hasznosításuknak további távlatot ad. A szabadalmi publikációk rendszerének fejlesztését a Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Organization = WIPO) koordinálja.

A szabadalmi dokumentumok információtartalmának a műszaki fejlesztés céljaira való hasznosítása olyan nyilvánvaló lehetőség, amely magában a szabadalmaztatás céljában gyökerezik; nevezetesen: a műszaki fejlesztés során végzett alkotómunka találmányokban ölt testet, és ezeket a jogi védelem biztosítása, a gazdasági célú felhasználás kisajátítása végett helyezik ilyen védelem alá.

A szabadalmi információt – a szabadalmi hivatalok munkájától eltekintve – elsősorban két szinten használják fel:

- ▶ a gazdálkodó szervezetek kutató-fejlesztő tevékenységét elősegítő közvetlen célú vizsgálatokban, illetve az új technológiák, termékek bevezetésére, valamint a piaci lehetőségek kiaknázására irányuló munkálatokban;
- ▶ a szélesebb spektrumú elemző vizsgálatok elvégzésében, amelyek egyfelől a műszaki fejlesztést irányító országos és ágazati vezetés tervezési és döntés-előkészítő munkáinak támogatását szolgálják, másfelől támpontot adnak az egyes vállalatok fejlesztési elképzeléseinek kialakításához, a realitások felméréséhez.

Itt nem célunk a szabadalomkutatás témakörébe tartozó szokásos vizsgálati formákat – mint például az újdonságvizsgálatot, a szabadalomtisztasági vizsgálatot stb. – tárgyalni; témánk lényegében a szélesebb spektrumú elemző vizsgálatokra koncentrál.

A műszaki fejlesztés folyamatainak elemzése szabadalmi információ alapján

Az iparjogvédelmi tevékenység keretében végzett szokásos hivatali, ügyvivői vagy szakértői munka során általában egy vagy néhány konkrét szabadalmi dokumentum adatainak a megállapítása, a leírások és az igénypontok egyedi műszaki tartalmának vizsgálata történik meg. Ezek a munkák kellő felkészültség és megfelelő források igénybevétele esetén biztonságosan végezhetőek el, és általuk a feltett kérdésekre általában egyértelmű válaszok adhatók. (Ha ilyenkor vitás kérdés merül fel, a döntést a szabadalmi hivatal vagy az illetékes bíróság határozatai hozzák meg.) A műszaki fejlesztőmunka számára az egyedi szabadalmi dokumentumok tehát közvetlen és adekvát információt képviselnek.

Egészen más szemléleti és módszertani kérdéseket vet fel a különféle szabadalomhalmazok elemzése. Noha ezek során is mindig az egyes dokumentumok tényadataiból indulunk ki, a feldolgozásnak már a halmaz egészére kell vonatkoznia, és a következtetéseknek is átfogó (globális) jellegűeknek kell lenniük. Már ebben az első megközelítésben is érezhető, hogy ekkor bizonytalanabb, csak tendenciájában mérhető eredmény képzelhető el, melynek megbízhatóságát a vizsgálati paraméterek jellege, milyensége és teljessége határozza meg. Az ilyen típusú elemzésekben a szabadalmak, illetve azok adatai, valamint más információforrásokhoz való viszonyulásaik mutatóként (indikátorként) szerepelnek, ekként dolgozzák fel őket.

A kutatási-fejlesztési tevékenység jellemzésére a közgazdasági elemzések input (beviteli), output (kihozatali) és impact (hatás) mutatókat használnak. A szabadalmak mutatóként való alkalmazását *Fritz Machlup*nak a század 40–50-es éveiben végzett munkái alapozták meg. A 60–70-es évektől kezdődően a szabadalmakból nyerhető információ fontos kutatási eszközzé vált a közgazdászok, statisztikusok, szociológusok, információs szakemberek és mások számára.

A szabadalmi információ – konkrétan a különféle szabadalmi dokumentumok (szabadalmi bejelentések, a szabadalmak publikációs anyagai, a kivonatok anyagai, szabadalomcsalád-adatok, jogi státusz adatok, a szabadalmak felhasználására vonatkozó információk: például hasznosítási, értékesítési és egyéb járulékos adatok) – mutatóként használhatók fel a műszaki-gazdasági folyamatok elemzéséhez, elsősorban az alábbi változatokban:

- ▶ a kutatás és fejlesztés output indikátora;
- ▶ valamely ország műszaki felkészültségének mutatója;
- ▶ a technológiai ismeretek szintjének, aktív területeinek, ezek változásainak mutatója;
- ▶ a műszaki fejlődés előrejelzésének különféle mutatói;
- ▶ a tudományos és műszaki alkotó tevékenység mértékének input indikátora;

▶ a technológiák és a műszaki információ (szellemi termékek) külkereskedelmi forgalmának mutatója.

Általánosságban elmondható, hogy a szabadalmi mutatók a múltbeli és a jelenlegi technológiai helyzet sokoldalú elemzésére, a vizsgált folyamatok tendenciáinak (trendjeinek) kimutatására használhatók fel. Alkalmassak a műszaki fejlesztési irányok előrejelzésére (prognosztizálására) is. A technológiai folyamatok szabadalmi információra alapozott elemzése a gazdasági integráció különböző szintjein elhelyezkedő felhasználóknak jelenthet értékes tájékoztatósi alapot.

A szabadalmi elemzési módszerek a más műszaki információforrásokra támaszkodó vizsgálati eljárásokkal együtt a műszaki információs, tanácsadói, illetve konzultációs tevékenységnek fontos összetevői. Mindez igen aktív és prosperáló tevékenység kérdéskörébe vonható be, nevezetesen a "management information", illetve a "management consulting" témakörébe. Ez utóbbi témakörökből újabban a hazai irodalomban is áttekintő munkák jelentek meg [5, 6].

A világ nagy információelemző, tanácsadó, prognosztizáló intézményei közül több saját koncepción alapuló szabadalomelemzési módszereket dolgozott ki, és ezeket tanácsadó tevékenysége keretében szisztematikusan alkalmazza. Néhány ismertebb ilyen intézmény: Battelle Pacific Northwest Laboratory (USA), Ifo-Institut für Wirtschaftsforschung (NSZK), Fraunhofer Rendszertechnikai és Információkutatási Intézet (NSZK), CH, Research, Computer Horizons, Inc. (USA).

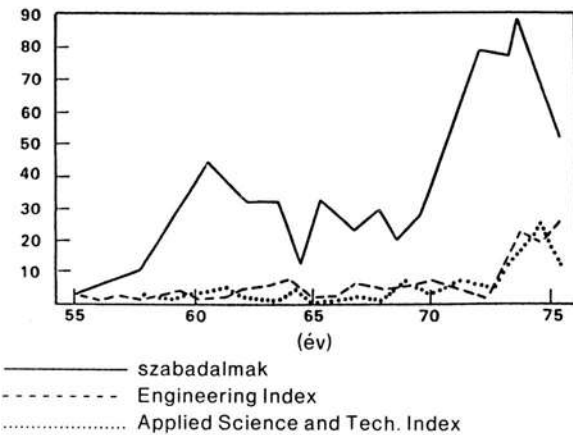
Újabban fokozódik egyes szabadalmi hivatalok szabadalmi információfeldolgozó tevékenysége is, ami a szabadalmi elemzésekre alapozott műszaki fejlesztési trendvizsgálatoknak, monográfiáknak vagy maguknak az elsődleges adathalmazoknak (pl. nemzetközi szabadalmi osztályozási jelzetek szerinti szabadalmazási aktivitási adatok) a közreadását eredményezi. Különösen aktívak e tekintetben az alábbi hivatalok: az USA szabadalmi hivatalán belül működő Technológiai Becslési és Előrejelzési Iroda, a szovjet hivatal keretében működő NPO "Poisk", a Szabadalmi Információ Össz-szövetségi Tudományos Kutató Intézete (Vsesoúznij Naučno-Issledovatel'skij Institut Patentnoj Informacii = VNIPI), az Európai Szabadalmi Hivatal, valamint maga a WIPO. Emellett szinte minden nagyobb szabadalmi hivatalban növekvő aktivitással folyik ez a feldolgozó-elemző tevékenység és publikálás.

A felsorolt és más hasonló intézmények részletesebb bemutatására itt ugyan nincs mód, ezt azonban többé-kevésbé megteszi a [7] alatt feltüntetett dolgozat.

A szabadalomelemzési módszerek néhány jellemzője

A technológiai elemzések és előrejelzések készítése kapcsán alapvető probléma, hogy egy meghatározott technológia "piacra érkezéséig" hosszú

idő, akár 10–15 év is eltelhet, és miközben a fejlesztő munkák folynak, kevés észlelhető jele van az előkészületeknek. A szabadalmi eljárás sajátosságaiból következik, hogy gyakran éppen a nyilvánosságra hozott szabadalmi dokumentumok vizsgálata ad először lehetőséget e folyamatok felfedezésére és előrevetítésére. Jól szemlélteti ezt az 1. ábrán bemutatott adatsor, amely az automatikusan katalitikus konverter technológiájára vonatkozóan a különféle típusú publikációk számának alakulását mutatja be az idő függvényében. A grafikon szerint a szabadalmi dokumentumok számának emelkedése alapján már 1960-ban következtetni lehetett az új technológia kifejlesztésére és fontosságára, míg a feltüntetett két műszaki referálólapban szereplő cikkek alapján egyértelműen csak 1975-ben [8].

1. ábra Szabadalmi és nem szabadalmi publikációk számának alakulása az automatikusan katalitikus konverter technológiájának témaköréből [8]

A technológiai elemzések céljára a szabadalmi dokumentumok minden információs értékű adata hasznosítható, így a bibliográfiai, a műszaki tartalmi adatok és maga a dokumentum, mint egység. Lényeges módszertani különbséget jelent azonban, hogy az elemzés tartalmi feltáráson alapul-e, vagy csak bibliográfiai adatokra szorítkozik. Az, hogy a szabadalmi dokumentumok szabadalmi osztályozási jelzetekkel vannak ellátva, lehetővé teszi, hogy – legalábbis az első megközelítésben – egyedi tartalmi feltárást nélkül is figyelembe vegyünk bizonyos tartalmi vonatkozásokat. A tartalmi feltárást megkönnyíti a leírások szabályszerű szerkesztésmódja, az egyes tartalmi elemek kötelező megadása, az ábrák, képletek és kivonatok ugyancsak kötelező csatolása. Az anterioritásokra (publikációs előzményekre) utaló hivatkozások szintén tartalmi vonatkozásúak.

Nyilvánvaló, hogy a több adatfésülésre kiterjedő és őket összefüggéseikben is elemző elemzési mód megalapozottabb, több kérdésre választ adó eredményekhez vezet, mint az, amely csak egynéhány paramétert vizsgál. Az összetett elemzési mód legjobb képviselője a Battelle-féle eljárás, amely több mint 60 tárgyi, illetve adatszerűen mérhető változót (in-

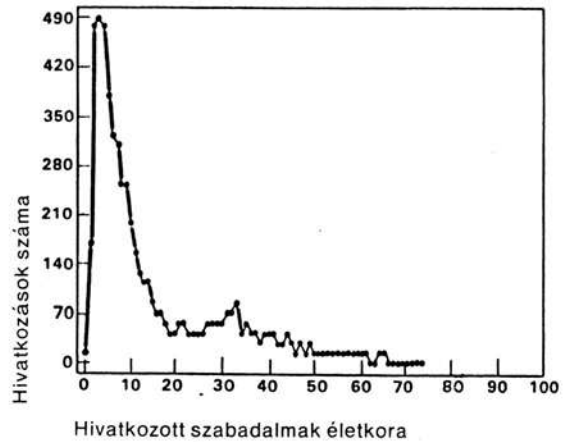
dikátort) azonosít és dolgoz fel [8]. Ez az eljárás azonban az USA-szabadalmak szerkesztési módját veszi alapul, és így olyan paraméterekre is építhet, amelyek más országok szabadalmi dokumentumaiban nem azonosíthatók következetesen.

A kiválasztott szabadalmi dokumentumhalmazok adatainak feldolgozása statisztikai módszerekkel történik. Az egyszerű adatcsoportosításon alapuló módszerek mellett komplexebb matematikai-statisztikai megközelítések is vannak közöttük. A manuális adatgyűjtés mellett előtérbe kerülnek az online hozzáférésű adatbázisokban végzett adatgyűjtések, melyek feldolgozására speciális számítógépes programokat dolgoztak ki. Ilyen programok pl. a "GET parancs" (Pergamon Orbit InfoLine), a "MEMSORT parancs" (Questel), a "PATSTAT software" (Derwent), továbbá a "Battelle Patents – PC software".

Az egyes szabadalom-elemzési módszerek alkalmazási területei különbözőek. Az adatfeldolgozás módjától függően a levonható következtetések jellege, mélysége és megbízhatósága és a mintavétel természete értelemszerűen az egész eljárás értékét meghatározza.

Az irodalmi ismertetések számos feldolgozási koncepció léteire utalnak. Közülük csak példászerűen sorolunk fel néhányat.

A Battelle-féle módszer egyebek mellett az "időszerűségi mutatót" definiálja. Ez "feltalálásiütem-mutatónak" is nevezhető, minthogy a szabadalmakban idézett legközelebbi anterioritás életkorát vizsgálja.

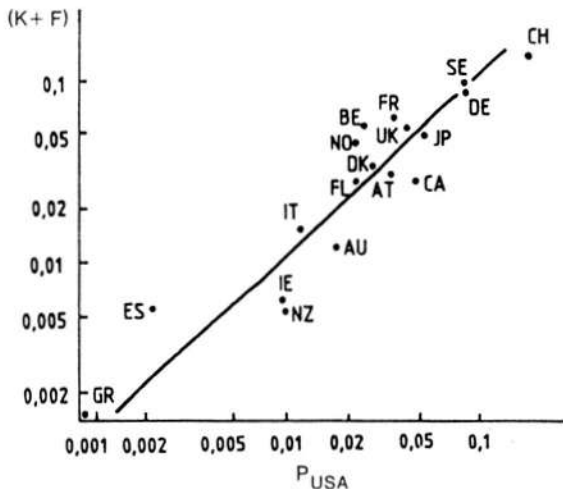
2. ábra A Battelle-féle időszerűségi mutató alakulása katalitikus konverter témájú szabadalmak vizsgálatánál [8]

A 2. ábrán egy olyan elemzés adatai láthatók, amelyek mintegy 800 katalitikus konverter témájú szabadalomban idézett kb. 3000 anterioritás életkori megoszlását mutatják [8]. A kapott görbéből az alábbi következtetések vonhatók le:

- Egy másodlagos (korábbira épülő) találmány kidolgozásához 3–5 évre van szükség, míg a termék piacra kerülésére a feltalálástól számított 4–6 év múlva lehet számítani.

- ▶ A görbe meredeksége a technológiai alapelv elértéktelenedési ütemére utal; az adott példán a szabadalmak felezési ideje 10 év körül van.
- ▶ Minél inkább balra tolódik és minél keskenyebb az eloszlási diagram, annál gyorsabb a technológia változása.

Több módszer szerint valamely találmány fontosságának legmegfelelőbb jelzője, hogy hány országban szabadalmaztatják, azaz miképpen alakulnak külföldi szabadalmazási számadatai. Vannak, akik azt állítják, hogy valamely országból az USA-ba irányuló szabadalmi aktivitás technológiai indikátorként használható, és mint ilyen, alkalmas az egyes országok összehasonlítására, illetve azon országok innovációs aktivitásának tükrözésére, ahonnan a szabadalmak származnak. A 3. ábra az OECD-országok számos iparágára kiterjedő 1983. évi vizsgálat eredményét mutatja be. Az adatok igazolják, hogy szoros korreláció van az egyes országok K+F kiadásainak mértéke és ugyanezen országoknak az USA-ba irányuló szabadalmazási aktivitása között [9].

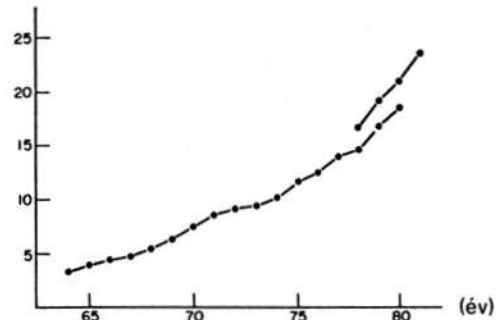

3. ábra Összefüggés az egyes országok K+F tevékenységének mértéke (K+F) és az USA-ba irányuló szabadalmazási aktivitása (P_{USA}) között (A kettős betűk OECD-országkódok) [9]

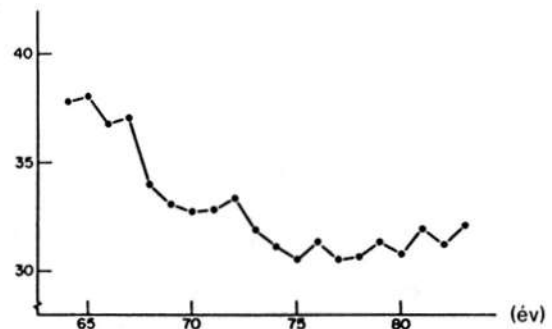
Egy NSZK-beli elemzés a K+F kiadások és a szabadalmazási aktivitások közötti összefüggést vizsgálta meg nemzetgazdasági szinten [10]. Az idősoros statisztikák arról vallottak, hogy míg 1964 és 1983 között az ipar K+F kiadásai növekvő tendenciát mutattak (4.a ábra), addig ugyanezen időszakban csökkent, illetve stagnált a szabadalmi bejelentések száma (4.b ábra). Amikor azonban a két tényező változása sebességét vették alapul, azaz a K+F értékének, illetve a bejelentések számának az előző évihez viszonyított százalékos változását tüntették fel az idő függvényében, akkor a két változó változási tendenciája azonos lett (4.c ábra).

A már publikált dokumentumokon alapuló szabadalomelemzések révén felvázolt műszaki tendenciák valóságosága a gyakorlatban ellenőrizhető, és ugyan-

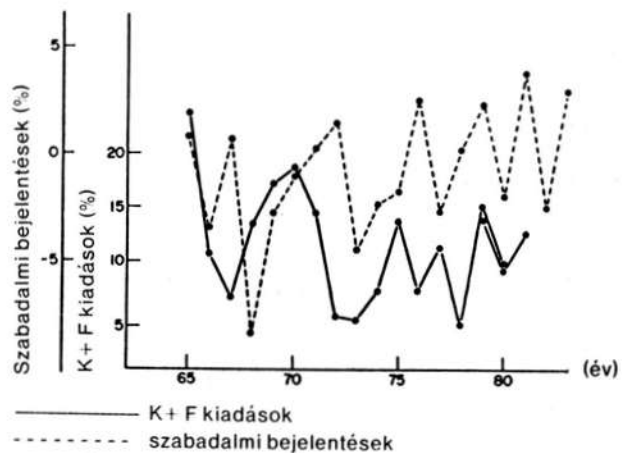
csak kontrollálható azoknak a műszaki-gazdasági korrelációknak a helyessége, amelyeket a múlt adatai segítségével állapítottak meg az elemzők. Lényegesen nehezebb, összetettebb feladat a műszaki fejlődés folyamatainak a prognosztizálása, miközben természetesen az elemzések fő feladata az lenne, hogy segítségükkel előrejelzések készüljenek.

4.a ábra A magántulajdonú ipar K+F kiadásai az NSZK-ban (milliárd DEM) [10]

4.b ábra A hazai szabadalmi bejelentések száma az NSZK-ban (ezer) [10]

4.c ábra A K+F kiadások és a szabadalmi bejelentések változási sebessége [10]

A prognosztizálás a műszaki-gazdasági-társadalmi élet számos területén vált "divatos"á. A jövőkutatói szakirodalom több mint 100 hasznosnak ítélte

előrejelzési módszert ismer. E módszerek közös vonása, hogy az előrejelzéshez az elmúlt időszak elemzésével feltárt trendek szolgálnak kiindulásként. Rövid távú prognózisok készítésekor a retrospektív kutatási periódust az előrejelzés kezdési időpontjához képest 5–6 évben célszerű meghatározni; középtávú előrejelzéseknél 10 vagy annál is több év a viszonyítási alap. Típusukat tekintve a prognosztikai módszerek alapulhatnak:

- ▶ szakértői mérlegelésen,
- ▶ matematikai-statisztikai eljárásokon,
- ▶ ezek kombinációján,
- ▶ modellezési eljárásokon.

Az ismert előrejelzési módszerek egy része a szabadalmi információkon alapuló prognosztizálás céljaira is alkalmazható.

E témakör fontosságát felismerve, a nemzetközi szabadalmi információs együttműködés keretében is folynak módszertani fejlesztések.

A KGST-tagországok találmányi hivatalainak vezetői értekezlete 1987-ben tematikus módszertani anyagot készített a szabadalmi információk fejlődési prognózisokban való hasznosítására. A módszer szerint a szabadalmi dokumentumokat retrospektíven egyrészt statisztikailag, másrészt műszaki-gazdasági vonatkozású szakértői értékeléssel kell elemezni, s így egyszerre megy végbe a minőségi és a mennyiségi értékelés. A feltárt tendenciákat ezután a jövőre kell kivetíteni.

A WIPO keretében 1985-ben indult el a "szabadalmi statisztikák felhasználása technológiai folyamatok értékeléséhez és előrejelzéséhez" munkaprogram. Ennek keretében a részt vevő szabadalmi hivatalok kérdőíves felméréssel tájékoztattak arról, hogy a témakörben milyen feldolgozási és publikációs tevékenységet folytatnak. A továbbiakban e munkát a WIPO Iparjogvédelmi Információs Állandó Bizottságának Management Információs Munkacsoportja fogja koordinálni.

A szabadalomelemzések módszertanának és felhasználásuk céljának nincs még egységes koncepciója. A témába vágó közleményekben ismételtén újszerű problémafelvetések és új módszerek tűnnek fel.

A módszerek bírálata főként az alábbiakra koncentrálnak:

- ▶ a szabadalmi eljárás és dokumentáció sajátosságaiból adódó korlátokra,
- ▶ a statisztikai eljárások hiányosságaira.

Igen fontos az is, hogy a munka az iparjogvédelmi összefüggések figyelembevételével folyjon.

Az elemzések megbízhatóságát, illetve a levonható következtetések jellegét alapvetően az adatok aggregáltsági szintje szabja meg. Sem a túlságosan átfogó, sem az egyedi dokumentumokra épülő analízis nem ad kielégítő információt.

Konklúzióként elmondhatjuk, hogy a statisztikai módszerek segítségével végzett szabadalomelemzési módszerek értékes eszközként használhatók a technológiai folyamatok elemzéséhez, ha a feladatok meg-

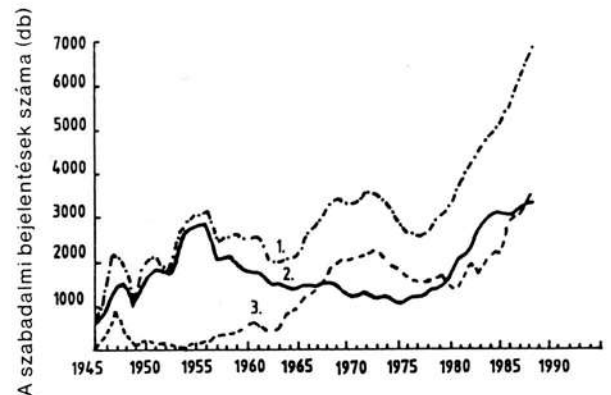
fogalmazása reális, a feldolgozási mód pedig kellően kritikus. *Smookler J.* írta (1966): "Két választási lehetőségünk van, vagy óvatosan felhasználjuk a szabadalmi statisztikákat, és kiolvassuk belőlük, ami lehetséges, vagy nem használjuk fel őket, és akkor nem tudunk meg semmit abból, ami csak belőlük lenne megismerhető."

A szabadalmi dokumentumokon alapuló tény- és tárgyszerű elemzést szakértőkkel készített interjúkkal, illetve egyéb irodalmi forrásokból vett adatokkal célszerű kiegészíteni. A komplexebb elemzésekhez figyelembe kell venni számos, nem közvetlenül szabadalmi információt is; az intézményi, szabadalompolitikai, gazdasági tényezőket, valamint az iparági, közgazdasági és műszaki fejlődésbeli sajátosságokat stb.

Az Országos Találmányi Hivatal tevékenységi köréhez kapcsolódó szabadalomelemzési munka

A tárgyalt témakörben az OTH két tájékoztató, illetve munkaanyagot készít el rendszeresen:

- ▶ Évente közzéteszi az "évi iparjogvédelmi tevékenység statisztikai adatait" a hivatali közlönyben, újabban annak mellékletében [11]. Az adatokat egy elemző tanulmány kíséri, amely a találmányi tevékenység fejlődését mutatja be a gazdasági környezet változásaival összhangban [12]. Az ismertetés magas aggregációs fokon történik, ezért főként a találmányi (iparjogvédelmi) aktivitásról ad képet, s kevésbé alkalmas a szabadalmi információs elemzés céljaira. Az 5. ábrán a Magyarországon tett szabadalmi bejelentések számának alakulását mutatjuk be az említett tanulmány [12] anyagából.
- ▶ Az OTH 1978-tól évenként rendszeresen készít szabadalmi dokumentumokra alapozott műszaki fejlesztési tendenciavizsgálati jelentéseket is. Az 1989. évi munkáról a hivatal részletes tájékoztatást adott [13].

1. Összes bejelentés száma
2. A hazai bejelentések száma
3. A külföldi bejelentések száma

5. ábra A Magyarországon tett szabadalmi bejelentések számának alakulása [12]

Az OTH tendenciavizsgálati tevékenységét – konkrétan az 1989. évit – röviden a következőkkel jellemezhetjük. A hivatal e munkát saját költségvetése terhére végzi, és az így keletkezett tanulmányokat díjmentesen, illetve másolati díj ellenében adja át az országos vezető szervezeteknek és az érdeklődő vállalatoknak.

A feldolgozandó műszaki témaköröket az OTH határozta meg az érdekelt vezető szervek véleményének figyelembevételével. A feldolgozás módszertanát a hivatal szakemberei alakították ki, és magát a munkát részint ezek a szakemberek, részint felkért külső szakértők végzik.

1989-ben 10 témakörben készültek tanulmányok, ebből 9 téma az Országos Középtávú Kutatási Fejlesztési Terv (OKKFT) gazdasági célú (G1–G9) programjaihoz igazodik. Az információbázist az NSZK Szabadalmi Hivatala, az Európai Szabadalmi Hivatal és OTH által közzétett szabadalmi bejelentések 1–3 éves anyaga alkotta (egy tanulmánynál a Derwent-kivonatok anyaga). A feldolgozás a találmányok műszaki tartalmáról készített rövid, kulcsszavas jellemzésből indult ki, majd az adatok elemzése alapján megfogalmazta a kiolvasható tendenciákat.

Az alkalmazott módszer egyszerűsített feldolgozási módot jelent, minthogy a munka fő részét a dokumentumok tartalmi feltárása és szisztematikus ismeretése teszi ki. A felhasználók számára ezek a tanulmányok elsősorban a műszaki információ elvonatkoztatott bemutatásával adnak segítséget, a műszaki fejlődés tendenciáinak feltárása kevésbé megalapozott és következetes bennük. Másként szólva: érdemi prognosztizálásra ezek a tanulmányok nem vállalkoznak. A tanulmányok hasznosíthatóságát, az adott témakörökben folyó műszaki fejlesztő munka támogatására való alkalmasságát az erősíti, illetve garantálja, hogy a kiválasztott témák az időszzerű országos műszaki fejlesztési programokhoz kapcsolódnak.

Az OTH a továbbiakban is folytatni kívánja a műszaki fejlesztő munka támogatását célzó szabadalom-elemző munkáját, ezen belül a jelenlegi gyakorlat szerinti műszaki tendenciavizsgálati munkát. Ennek az információs tevékenységnek a továbbfejlesztéséhez számos szempontot kell figyelembe venni. Tervbe vehető ilyen típusú információs munka megbízások és díjazás ellenében, a témáknak az igények szerinti megválasztása mellett is. Ennek során a szabadalmi információfeldolgozás módszertana új elemekkel bővíthető; a szabadalmi anyag tudományos, műszaki és gazdasági szakértők elemzésével egészít-

hető ki. Megvalósítható a számítógépes adatgyűjtés és feldolgozás, továbbá a tematikus szabadalmi statisztikai mutatók felhasználása.

A profilbővítés kapcsán természetesen figyelembe kell venni, hogy ezek a munkák rendkívül munkaigényesek. A fejlesztés lehetőségeit végső soron a tényleges fizetőképes kereslet szabja meg.

Irodalom

- [1] Tanulmányok az információgazdaságról. Szerk. Szabó J. Budapest, OMIKK–KSH, 1986. 234 p. ISBN 963 592 487 9
- [2] MASUDA, Y.: Az információs társadalom, mint posztindusztriális társadalom. Budapest, OMIKK, 1988. 156 p. ISBN 963 592 761 4
- [3] NAISBITT, J.: Megátrendek. Tíz új irányzat, amelyek átalakítják életünket. Budapest, OMIKK, 1989. 245 p. ISBN 963 592 653 7
- [4] ÁGOSTON M.: A tudományos-műszaki haladás és a korszerű információszolgáltatás. = [1] alatt hivatkozott mű, p. 60–68.
- [5] POÓR J.: Menedzsment tanácsadás vezetőknek és konzultánsoknak. Budapest, OMIKK, 1989. 165 p. ISBN 963 592 967 6
- [6] SZABÓ L.: Piacprognózis és marketingstratégia a nyugati országokban. Budapest, OMIKK, 1989. 506 p. ISBN 963 592 892 0
- [7] KINCSES I.: A szabadalmi információ mint a trendek, tendenciák felderítésének, prognózisok készítésének eszköze. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 33. köt. 11. sz. 1986. p. 577–584.
- [8] CAMPBELL, R. S.: Patent trends as a technological forecasting tool. = World Patent Information, 5. köt. 3. sz. 1983. p. 137–143.
- [9] SMITH, A. A.: Patents as sources of technology. = World Patent Information, 8. köt. 2. sz. 1986. p. 70–78.
- [10] GREIF, S.: Relationship between R and D expenditure and patent applications. = World Patent Information, 7. köt. 3. sz. 1985. p. 190–195.
- [11] Az 1988. évi iparjogvédelmi tevékenység statisztikai adatai. = Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő, 2. sz. Melléklet, 1989. p. 1–31.
- [12] SZITÁNE KAZAI Á.: Az 1988. évi találmányi tevékenység a statisztikai adatok tükrében. = Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő, 3. sz. Melléklet, 1989. p. 7–18.
- [13] Tájékoztató az Országos Találmányi Hivatal 1989. évi műszaki fejlesztési tendenciavizsgálati munkájáról. = Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő, 3. sz. Melléklet, 1989. p. 38–42.

Beérkezett: 1990. I. 17-én.